

*М.А. Мельнік, канд. екон. наук, доц.,
М.Ю. Манухіна, канд. екон. наук, доц.,
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ БАГАТОРІВНЕВОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ НАПРЯМУ “ОБЛІК І АУДИТ”

Сучасна теорія конкурентних переваг свідчить про те, що у глобальному світі основний фактор економічного росту – якість людського капіталу і вміння держави його використовувати. Якісна освіта, як головна складова людського капіталу, є основним елементом конкурентоздатності та стійкого розвитку країни. Діюча система підготовки кадрів в Україні ще недостатньо забезпечує сучасні потреби у якісній освіті. Тому багато випускників вищих навчальних закладів не досягли потрібного рівня конкурентоздатності на європейському ринку праці.

Згідно з Болонською декларацією у 2010 році вища освіта України повинна повністю адаптуватися до потреб і принципів Болонського процесу. Одним з напрямків реформування є перехід на європейську систему підготовки кадрів за двома рівнями: бакалавра і магістра і ліквідація рівня підготовки “спеціаліст”. Це внесе суттєві зміни в роботу навчальних закладів і програм підготовки фахівців.

Багаторівнева система підготовки кадрів була впроваджена в Україні ще в середині 90-х років і пройшла практичну апробацію. Досвід її застосування дає можливість зробити деякі висновки і виявити певні проблеми.

По-перше, рівень бакалавра до теперішнього часу не має визнання на ринку праці і прирівнюється до незакінченої вищої освіти. Якщо в умовах планової економіки спеціалісти готувалися під заклади підприємств і розподілялися згідно своїх кваліфікацій, то відносно бакалаврів керівники підприємств досить не мають чіткого уявлення про їх статус у професійній сфері. Також в сучасних умовах розвитку економіки практично неможливо спрогнозувати потреби підприємств у кадрах відповідних кваліфікаційних рівнів і відсутні методики прогнозування. Це збільшує розрив зв'язків між освітянами і працедавцями, між сферою освіти і ринком праці.

По-друге, до теперішнього часу відсутній новий перелік напрямів підготовки магістрів, а це робить неможливим розробку відповідних якісних програм підготовки, визначення терміну підготовки, кваліфікаційних характеристик і таке інше. Діючі освітньо-професійні програми підготовки магістрів не відповідають сучасним потребам ні за назвами, ні за обсягами. Так, діючий сьогодні тимчасовий галузевий стандарт підготовки магістрів за спеціальністю “Облік і аудит” серед нормативних пропонує ряд дисциплін, які зовсім не відповідають спеціалізації. Має місце невиправдана плутанина у розумінні рівнів спеціаліста і магістра. З одного боку, має місце близькість програм підготовки спеціаліста і магістра, їхня еквівалентність за освітньо-кваліфікаційним статусом, а з іншого – вони акредитуються за різними рівнями,

відповідно за III і IV. Невизначеним є питання співвідношення кількості бакалаврів і магістрів. Світова практика – в магістратуру йдуть не більш ніж 20 %. Рішення проблем освіти згідно болонським домовленостям потребує також інтенсивного розвитку виробництва, створення нових робочих місць, забезпечення молоді першим робочим місцем. Але ці проблеми в умовах фінансової кризи постають майже не вирішеними.

По-третє, багаторівнева система підготовки кадрів надає можливість зробити процес навчання максимально мобільним. У динамічному, інформаційному світі актуальність того, чому навчився фахівець, кожний рік втрачається майже на чверть, а тому – після закінчення вищого навчального закладу отримана спеціальність може вже нічого і не варту на ринку праці. Тому багаторівнева система навчання повинна дозволяти студентам реально корегувати свою підготовку під час навчання. А Міністерство економіки, Міністерство освіти і науки та відповідні установи повинні проводити маркетингові дослідження щодо потреб ринку праці в окремих спеціальностях.

По-четверте, відійшла в минуле колись добре організована для централізованої економіки система підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів. Нової системи, що задовольняла б потреби ринкової економіки, в Україні не створено. Також не визначений кваліфікаційний рівень, який будуть отримувати випускники, що пройшли перепідготовку. Тому дуже важливий загальноєвропейський принцип “освіта через усе життя” поки що в умовах нашої держави не може бути в повній мірі реалізований.

По-п’яте, для уніфікації робочих планів і можливості інтеграції нашої освіти у європейський простір головним має бути наповнення дисциплін і їхня якість, а не тільки кількість кредитів. Магістерські програми повинні бути, з одного боку фундаментальними за змістом і якістю підготовки, а з другого боку – гнучкими, швидко реагуючими на потреби різних галузей економічної і управлінської науки і практики. Забезпечити успішне рішення даного завдання можливо за допомогою різної спеціалізації у кожній програмі.

Названі проблеми свідчать про необхідність подальшого розвитку і удосконалення системи багаторівневої системи підготовки кадрів. Україна повинна у повній мірі використати переваги Болонського процесу і на практиці досягнути відповідності освітнього рівня Європейського Союзу.